

**МІЖНАРОДНЕ ПРАВО ТА ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО**

УДК 342.9.23:351.746

DOI <https://doi.org/10.32782/klj-2024-5.15>**ДОСВІД ІЗРАЇЛЮ ЩОДО АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО  
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВ, СВОБОД І ЗАКОННИХ ІНТЕРЕСІВ ГРОМАДЯН  
В УМОВАХ ВІЙН ТА ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ****Махмурова-Дишлюк Олена Петрівна,**

кандидат юридичних наук,

докторант

Науково-дослідного інституту публічного права

ORCID ID: 0000-0002-0969-8797

*В статті виявлено і узагальнено, досвід Ізраїлю щодо адміністративно-правового забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян в умовах війн та воєнних конфліктів. Який вчить, що існують ефективні фактори мотивації молоді до служби в ЦАХАЛ (Армію оборони Ізраїлю) та їх досвід може надати корисний взірць для запозичення в Україні. Відчуття національної ідентичності та бажання забезпечити безпеку своєї країни є суттєвими факторами мотивації для вступу на службу ЦАХАЛ. Мотивація виживання, коли громадяни у суспільствах, які стикаються з екзистенційною загрозою, такою як терористична загроза чи воєнний конфлікт, молодь може відчувати потребу захищати себе та своє співтовариство. Світоглядна мотивація, коли йде боротьба за цінності та ідеали, які визначають національний характер, може бути сильним мотивуючим чинником. Відчуття переконань щодо справедливості конкретного шляху та бажання боротися за ці цінності також грають важливу роль. Нормативні мотивації, які засновані на загальноприйнятих у суспільстві принципах, такі як відданість рідній країні, патріотизм та відповідальність перед співгромадянами. Індивідуалістичні мотивації, полягають в тому, що бажання самореалізації та особистого внеску у справу служби в армії є провідним (у більшості випадків обов'язковим) чинником будівництва послідувачою кар'єри на публічній службі та політиці. У цьому контексті ізраїльського досвіду, мобілізацію молоді в Україні можна розглядати через стимулювання певних факторів. А саме: зміцнення української ідентичності та патріотизму шляхом освітньої діяльності, виховання, стимулювання розвитку українського інформаційного медіа простору. Молодь, яка пов'язує своє майбутнє з Збройними Силами України має бути переконана, що держава та суспільство після призову на військову службу, її належно забезпечує, дбає у випадку поранення, та вшановує, в тому числі матеріально родину, у випадку загибелі. заохочення та підтримка громадських ініціатив та організацій, які пропагують цінності та ідеали, які важливі для оборони України. створення програм та можливостей для особистого та професійного розвитку в армії та після звільненні з неї.*

**Ключові слова:** *взірць для запозичення, виживання, військова служба, воєнний конфлікт, захист, молодь, мотивація, національна безпека, національна ідентичність, публічне адміністрування, служба в армії, справедливість, терористична загроза, фактори мотивації, цінності.*

***Makhmurova-Dyshliuk Olena. Israel's experience in administrative law support of the rights, freedoms and legitimate interests of citizens amidst wars and military conflicts***

*The article identifies and generalizes Israel's experience in the administrative and legal support of the rights, freedoms, and legitimate interests of citizens in conditions of wars and military conflicts. It teaches that there are effective factors motivating young people to serve in the IDF (Israel Defense Forces) and their experience can provide a useful example for Ukraine to adopt. The sense of national identity and the desire to ensure the security of their country are significant*

*motivational factors for joining the IDF. Survival motivation, where citizens in societies facing existential threats such as terrorist threats or military conflict, may feel the need to protect themselves and their community. Ideological motivation, where the struggle for values and ideals that define the national character can be a strong motivating factor. A sense of belief in the justice of a particular path and the desire to fight for these values also play an important role. Normative motivations, which are based on generally accepted principles in society such as devotion to one's country, patriotism, and responsibility to fellow citizens. Individualistic motivations involve the desire for self-realization and personal contribution to the cause of military service, which is a leading (in most cases obligatory) factor in building a subsequent career in public service and politics. In this context of Israeli experience, the mobilization of youth in Ukraine can be considered through the stimulation of certain factors. Namely, strengthening Ukrainian identity and patriotism through educational activities, fostering, and stimulating the development of the Ukrainian information media space. Young people who associate their future with the Armed Forces of Ukraine must be convinced that the state and society adequately provide for them after conscription, care in case of injury, and honor, including materially supporting the family, in the event of death. Encouragement and support for public initiatives and organizations that promote values and ideals important for the defense of Ukraine. Creating programs and opportunities for personal and professional development in the army and after discharge from it.*

**Key words:** adoption, army service, conflict, example, factors, identity, justice, military, motivation, motivational, national, protection, public, security, service, survival, terrorist, threat, values, youth.

**Вступ.** В умовах повномасштабного російського вторгнення наглядним та практично цікавим для України є успішний та суперечний досвід Ізраїлю, щодо адміністративно-правового забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян в умовах російської агресії. Адже, модель безпеки формувалась Ізраїлю формувалась декілька десятиліть під впливом зовнішніх дуже не сприятливих факторів військової загрози. При цьому Ізраїль побудував сильну модель безпеки держави в умовах демократичної громадянського суспільства, яка на початковій стадії державності опираючись на власні сили.

Завдяки мудрій довгостроковій зовнішній політиці урядів Ізраїлю стратегічними військовими партнерами стали США, Франція та інші економічно розвинуті країни Західного світу. Що призвело до суттєвих обсягів передачами технологічної зброї, гарантій безпеки політичної підтримки та економічної співпраці. Коли стратегічний партнер США забезпечує, щоб Ізраїль зберігав якісну військову перевагу над своїми супротивниками, що є важливою стратегією для безпеки Ізраїлю. Підтримка Ізраїлю в США була і залишається широкою і двопартійною, з важливими угодами про допомогу, наприклад угода 2016 року

передбачала передачі 38 мільярдів доларів військової допомоги протягом 10 років [1].

Подібні потреби у безпеці які існували та існують в Ізраїлі в наявності в Україні, яка відбиває чисельну перевагу військової потуги російського агресора. Це потребує якісної переваги у мотивації військовослужбовців Збройних Сил України та сучасного технологічного ефективного озброєння.

В цих аспектах модель безпеки Ізраїлю пропонує цінні повчальні уроки (як успішні так й суперечливі) для України, підкреслюючи важливість двосторонніх домовленостей з безпеки, якісної переваги у військових можливостях та необхідність сильної національної ідентичності та участі громади в оборонних зусиллях. Україна може використовувати цей досвід для розробки власної стратегії безпеки в умовах триваючих конфліктів та зовнішніх загроз.

**Огляд останніх досліджень.** До проблеми адміністративно-правового забезпечення прав свободи людини і громадянина в умовах війни звертали свою увагу вітчизняні та зарубіжні вчені М. Алексійчук, Н. Армаш, В. Бібік, В. Біла, С. Бескоровайний, Ю. Бисага, Я. Букреєв, А. Вишневський, В. Галуцько, І. Глобенко, П. Діхтієвський, Т. Доцюк, Д. Дезіре Адіб,

М. Доненко, О. Дострі, І. Дзюба. Я. Журавель, В. Колпаков, Т. Короткий, М. Кравцова, О. Кузьменко, О. Куракін, С. Кучевська, М. Елран, В. Іванченко, О. Романова, В. Зьолка, О. Осауленко. С. Марущено, Д. Міл-Маном, А. Михайлов, І. Підбєрезних, О. Правоторова, Ю. Радковець, Є. Руденко, О. Савинець, Т. Сандерс, С. Сірій, О. Сікорський, Т. Тарахонич, М. Трудолобов, Г. Шеффер, А. Хамдо, Г. Христова на ін.

Проте вони аналізовану нами проблематики безпосередньо не аналізували, а зосереджували свої наукові пошуки на більш загальних, спеціальних чи суміжних викликах. Тим самим, запропонована тематики статті є актуальною.

**Мета статті** полягає в тому щоб на основі аналізу досвіду публічного адміністрування Ізраїлю сформулювати пропозиції стосовно вдосконалення адміністративно-правового забезпечення прав, свобод і законних інтересів громадян України в умовах російсько-української війни.

Виклад основних положень. Наглядним для українського суспільства військовим конфліктом до якого причетна росія є терористичне вторгнення ХАМАС в Ізраїль, яке забезпечувалось її союзником Іраном. Жажливим був його початок під час якого ХАМАС здійснив віроломний раптовий напад на південь Ізраїлю, включав неймовірні порушення гуманітарного права, військові злочини та злочини проти людяності, зокрема шляхом вбивства та захоплення як заручників цивільного населення. Діючи в порядку самооборони, Ізраїль відповів силою. Авіаудари та артилерійський вогонь вражають цілі по всій Газі, а Армія оборони Ізраїлю (ЦАХАЛ) перейшла до наземного вторгнення [2].

На думку експерта А. Міл-Маном, в умовах сьогодення розглядається взаємозв'язок між ХАМАС, Іраном та росією, який створює своєрідний «злочинний трикутник». Спочатку росія засуджувала терористичну діяльність ХАМАС, але після перемоги організації на виборах у 2006 році, російський диктатор заявив про її легітимність. Росія прагне відво-

лікти Захід, особливо США, від конфлікту в Україні, і залучення США до подій на Близькому Сході. Іран забезпечує фінансову підтримку та засоби ведення війни для ХАМАС. На думку експерта є докази, що російська зброя, включаючи протитанкові та зенітні ракети, опинилися в руках ХАМАС, передані через Іран. ХАМАС також використовує російські сервери та покладається на російський криптовалютний ринок для фінансування, обминаючи санкції США. Відносини між Росією та Іраном стали стратегічним союзом через війну в Україні, і цей альянс включає інші антизахідні сили, такі як Північна Корея, Хезболла та Ісламський Джихад [3].

Після безпрецедентної раптової атаки ХАМАС всередині Ізраїлю битва ведеться на вулицях Гази з використанням зброї та танків у відповідь на бомбардування Ізраїлем. Але в той же час розгортається інша боротьба – за допомогою твітів і репостів. Користувачі TikTok, Instagram та інших соціальних мереж з обох сторін конфлікту борються за перемогу в соціальних мережах та намагаються впливати на громадську думку по всьому світу. Це особливо актуально, адже ХАМАС не може перемогти ЦАХАЛ, а ЦАХАЛ не може повністю знищити ХАМАС. Тому розгортається інформаційна війна. При цьому на думку військового аналітика М. Бут Ізраїль програє інформаційну війну, тому що це битва за статус жертви. Згідно з нещодавнім дослідженням The Washington Post, кількість пропалестинських хештегів у TikTok, Instagram та Facebook значно перевищує проізраїльські хештеги з моменту терористичної атаки ХАМАС на Ізраїль. Терористична атака ХАМАС була швидкою та жорстокою, що жахнуло світ. Але з безперервними ізраїльськими відповідними атаками в Газі, які зображуються в соціальних мережах день за днем, у відео, які часто не можуть бути перевірені – наратив змінився, зазначають експерти. Співчуття багатьох людей у світі змістилося від ізраїльтян до ХАМАС [4].

Не дивлячись на це повчальною для нас була реакція публічної адміністрації

Ізраїлю на терористичну атаку. Первинна відповідь терористам здійснювалась місцевими жителями, багато з яких були офіцерами та співробітниками служби безпеки в поселеннях. Вони швидко взяли свою особисту або службову стрілецькою зброєю та приступили до захищати своїх поселень від терористів, які чинили масову бійню та руйнування. Другу хвилю реагування розпочали правоохоронці та антитерористичні підрозділи поліції та ЦАХАЛ. Ці підрозділи включали ЯМAM (національний антитерористичний підрозділ Ізраїлю), Шалдаг (розвідувальний підрозділ військово-повітряних сил), Магеллан (десантно-розвідувальний підрозділ), Сайерет Маткал (розвідувальний підрозділ генерального штабу), Шайетет 13 (елітний підрозділ військово-морських командосів), ЦАХАЛ «Привид». та антитерористичні підрозділи, прикордонна поліція та інші. Одночасно ЦАХАЛ завдав гелікоптерних ударів по території Ізраїлю проти терористів. Спецназ брав участь у переговорах і намагався запобігти численним випадкам викрадення та захоплення заручників у різних районах, включаючи поліцейську дільницю в Сдероті. Через кілька годин додаткові ізраїльські сили досягли регіону та поступово відновили контроль над територіями. Тим не менш, через кілька днів у поселеннях було виявлено загони терористів Хамас, і силами безпеки Ізраїлю знадобився приблизно тиждень, щоб повністю відновити контроль над територією після рейду Хамас. У той же час, після багатогодинних боїв у районах поселень, ізраїльська авіація розпочала серію все більш інтенсивних атак на сектор Газа. Ці удари були спрямовані по центрам управління, резиденціям відомих терористів, об'єктам зв'язку та спостереження, знищенню ракетно-пускових підрозділів, місцям зберігання боєприпасів, тренувальним таборам, опорним пунктам терористів, а також по високопоставленим терористам і керівництву організації, серед іншого. Далі армія оборони Ізраїлю опублікувала попередження для населення північної та центральної частини

Гази, закликаючи їх переміститися на південь в очікуванні посилення авіаударів по тунелях і бункерах, а також можливого наземного введення ізраїльських військ у Гази [5].

Отже, у випадку скоєння неочікуваної збройної терористичної агресії мілітаризована та військова публічної адміністрації Ізраїлю діє негайно та ефективно. На першому етапі без будь якого розпорядження від уряду. Так як в ізраїльському суспільстві існує система добровільної і практично самостійною мобілізацією в яку включається активну участь громадян у захисті своїх територій. Місцеві жителі, можуть швидко мобілізуватися та взяти участь у захисті своїх поселень. На другому етапі, теж майже негайно, організованої місцевою публічною адміністрацією правоохоронних органів та армії правоохоронці та армія Ізраїлю, зокрема антитерористичні підрозділи приступають до швидкого реагування на військово терористичну загрозу. Далі вище військово-політичне керівництво задіює повітряні та наземні сили ЦАХАЛ (армія оборони Ізраїлю) для ліквідації загрози. Це включає атаки на терористичні цілі, відновлення контролю над територією та захист населення. Важливу роль відіграють спеціальні операції та розвідка для виявлення та ліквідації терористичних загроз. Вони можуть проводити операції на території противника, включаючи розкриття та усунення терористичних груп. При цьому влада інформує цивільне населення, в тому супротивника, про поточну ситуацію, надає інструкції та рекомендації для забезпечення безпеки цивільних громадян.

В цьому аспекті, а також, проблема з мобілізацією в Україні повчальним є досвід Ізраїлю система військового призиву. Не дивлячись на те, що обов'язкова військова служба для усміх громадян коштує дорожче, ніж добровільна служба в армії. Ця різниця відображає недолік обов'язкової служби та викликає питання, наприклад, чи виправдовує обов'язкова служба свою високу вартість і чи справді можливо створити ефективну добровольчу армію з мен-

шим резервом солдатів. Однак, в Ізраїлі перемагає та концепція, що ізраїльська армія залишається народною армією. Сьогодні ЦАХАЛ продовжує функціонувати як публічна бойова військова організація. Вона ефективно служить в якості сили, яка робить більший внесок в ізраїльське суспільство. При цьому як і в Україні ізраїльське суспільство шукає шляхи удосконалення мотивації для вступу на службу в ЦАХАЛ. Виділяють чотири типи мотиваційних факторів: мотивація виживання, яка характеризує індивідів у суспільствах, що стикаються з екзистенційною загрозою; світоглядна мотивація, на яку впливають національна ідентичність, боротьба за цінності, переконання щодо справедливості конкретного шляху, бажання боротися за цей шлях; нормативні мотивації, засновані на загальноприйнятих у суспільстві принципах; індивідуалістичні мотивації, що впливає з бажання призваних на службі до самореалізації [6].

Одночасно, ізраїльське суспільство однозначно стоїть на позиції що службу в ЦАХАЛ мають проходити вся без виключення молоді, яка є придатною для цього за станом здоров'я. Інші чинники не враховуються. Підтвердженням цього є рішення Верховного суду Ізраїлю про припинення звільнення від військової повинності ультраортодоксальних студентів та семінаристів. Які до цього були звільнені від військової служби, що викликало суперечки серед світського населення. Одноголосне рішення суду зобов'язує призвати ультраортодоксальних чоловіків на військову службу, підкреслюючи рівність перед законом [7].

**Висновки.** Отже, досвід Ізраїлю вчить, що існують ефективні фактори мотивації молоді до служби в армії, і їх досвід може надати корисний взірєць для розгляду в Україні: Національна ідентичність та безпека, так як Ізраїль знаходиться в регіоні, де існує постійна загроза, тому відчуття національної ідентичності та бажання забезпечити безпеку своєї країни є суттєвими факторами мотивації

для вступу на службу в армію. Мотивація виживання, коли громадяни у суспільствах, які стикаються з екзистенційною загрозою, такою як терористична загроза чи воєнний конфлікт, молоді може відчувати потребу захищати себе та своє співтовариство. Світоглядна мотивація, коли йде боротьба за цінності та ідеали, які визначають національний характер, може бути сильним мотивуючим чинником. Відчуття переконань щодо справедливості конкретного шляху та бажання боротися за ці цінності також грають важливу роль. Нормативні мотивації, які засновані на загальноприйнятих у суспільстві принципах, такі як відданість рідній країні, патріотизм та відповідальність перед співгромадянами. Індивідуалістичні мотивації, полягають в тому, що бажання самореалізації та особистого внеску у справу служби в армії є провідним (у більшості випадків обов'язковим) чинником будівництва послідувочої кар'єри на публічній службі та політиці

У цьому контексті ізраїльського досвіду, мобілізацію молоді в Україні можна розглядати через стимулювання певних факторів: зміцнення української ідентичності та патріотизму шляхом освітньої діяльності, виховання, стимулювання розвитку українського інформаційного медіа простору; молоді, яка пов'язує своє майбутнє з Збройними Силами України має бути переконана, що держава та суспільство після призову на військову службу, її належно забезпечує, дбає у випадку поранення, та вшановує у випадку загибелі; заохочення та підтримка громадських ініціатив та організацій, які пропагують цінності та ідеали, які важливі для оборони України від російської агресії; створення програм та можливостей для особистого та професійного розвитку в армії та після звільненні з неї. Зокрема під час російсько-української війни та в перші роки після її закінчення до публічної служби мають залучатися виключно громадяни України, які воювали на «нулі» та (або) мають бойові поранення.

**ЛІТЕРАТУРА:**

1. Trudolyubov M. Israel as a Security Model for Ukraine. Wilsoncenter. 2023. URL: <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/israel-security-model-ukraine>
2. Israel's strategic challenge blaise misztal. WARONTEROCKS. 2023. <https://warontherocks.com/2023/10/israels-strategic-challenge/>
3. Russia and Iran as new as against the West. Interview with Arkady Mil-Man on Israel, Hamas, Iran and Russia. Freiheit. 2023. URL: <https://www.freiheit.org/israel-and-palestinian-territories/russia-and-iran-new-axis-against-west>
4. Desiree Adib D. Amid Israel-Hamas conflict, 'information war' plays out on social media, experts say "Online, what speaks powerfully is images," one expert said. 2023. URL: <https://abcnews.go.com/International/social-media-information-war-israel-hamas-conflict/story?id=104845039>
5. Dostri O. Hamas's October 2023 Attack on Israel The End of the Deterrence Strategy in Gaza. 2023. <https://www.armyupress.army.mil/journals/military-review/online-exclusive/2023-ole/dostri/>
6. Elran M., Sheffer G. Military Service in Israel: Challenges and Ramifications. INSS. 2016. <https://ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/resources/docs/INSS%20memo159.pdf>
7. Israel's Supreme Court orders conscription for ultra-Orthodox men. Aljazeera. 2024. <https://www.aljazeera.com/news/2024/6/25/israels-supreme-court-orders-conscription-for-ultra-orthodox-men>